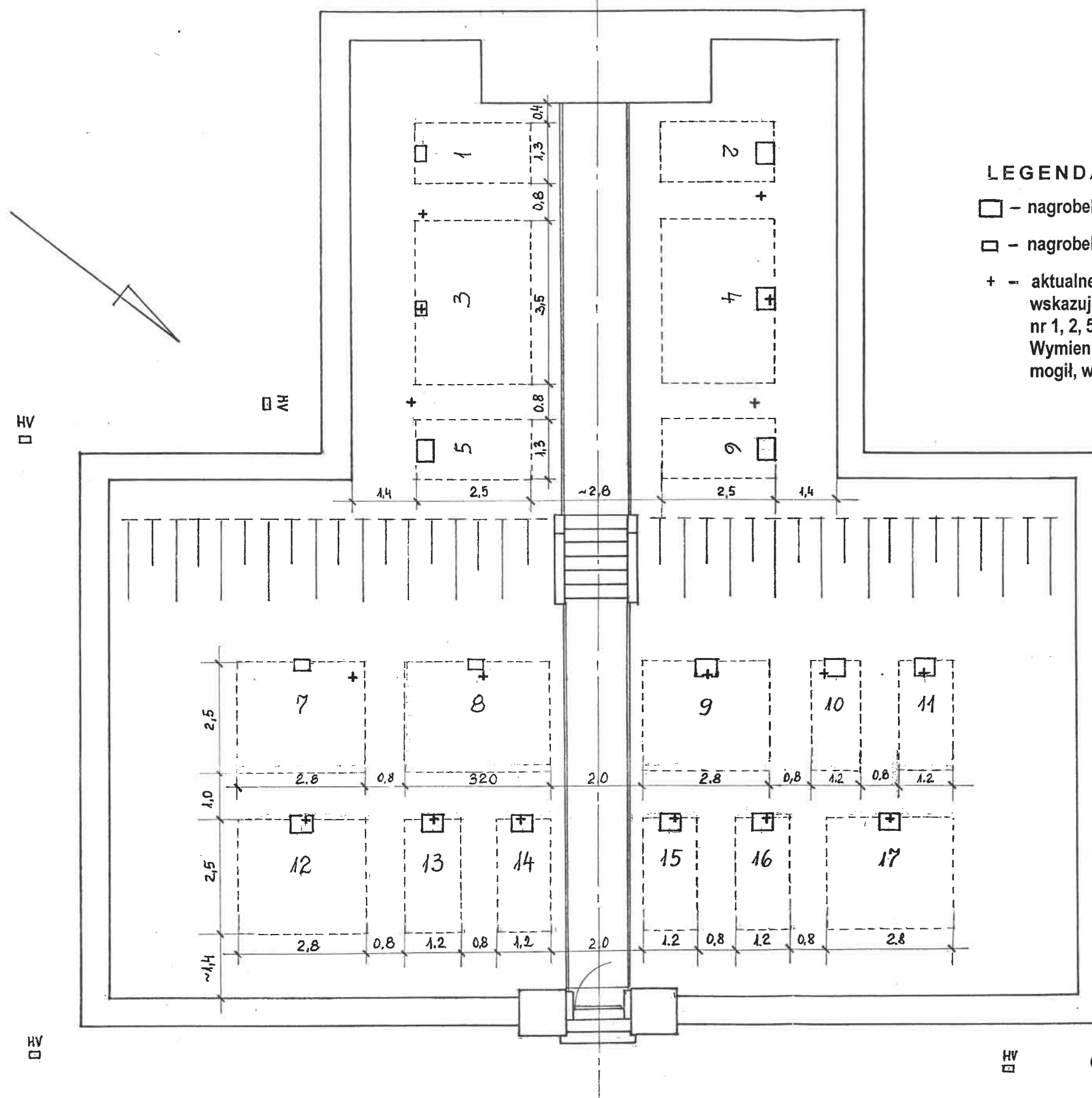

Cmentarz wojenny Nr 68 ROPICA RUSKA

PLAN ODTWORZENIOWY LOKALIZACJI GROBÓW I NAGROBKÓW

Załącznik 2

1:100

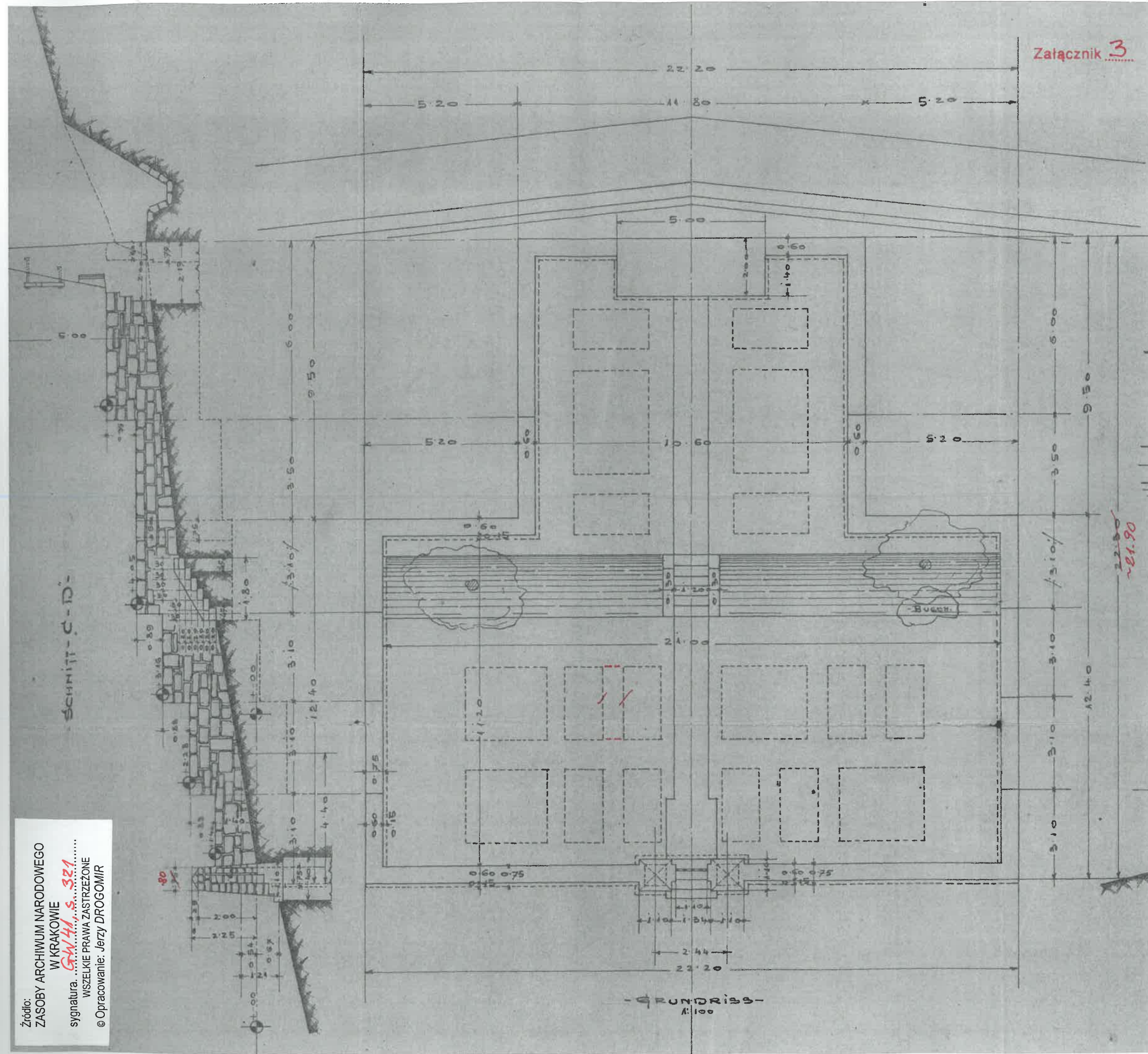

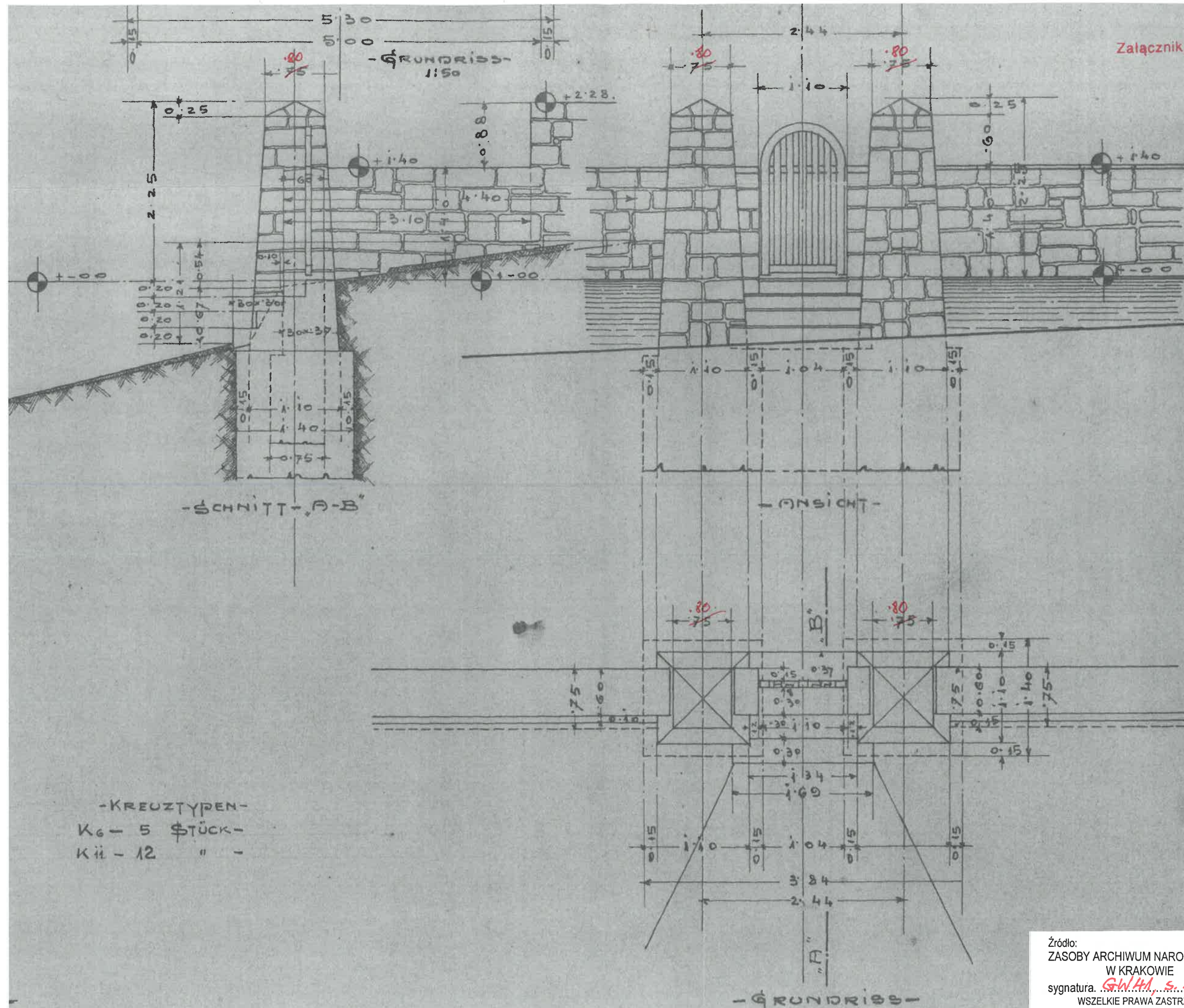
LEGENDA

- – nagrobek z krzyżem typu M
- – nagrobek z krzyżem typu Ψ
- + – aktualne osie nagrobków (dane z maja 2017), wskazują niewłaściwe ich lokalizacje na grobach nr 1, 2, 5, 6, 7, 8, 9, 10 oraz 11. Wymienione nagrobki należy ustawić w osiach mogił, w miejscach wskazanych na planie.

Opracowanie na podstawie materiałów archiwalnych i pomiarów terenowych
Jerzy J.P. DROGOMIR®
2017

Źródło:
ZASOBY ARCHIWUM NARODOWEGO
W KRAKOWIE
sygnatura..... *G4/41, s. 329*
WSZELKIE PRAWA ZASTRZEŻONE
© Opracowanie: Jerzy DROGOMIR

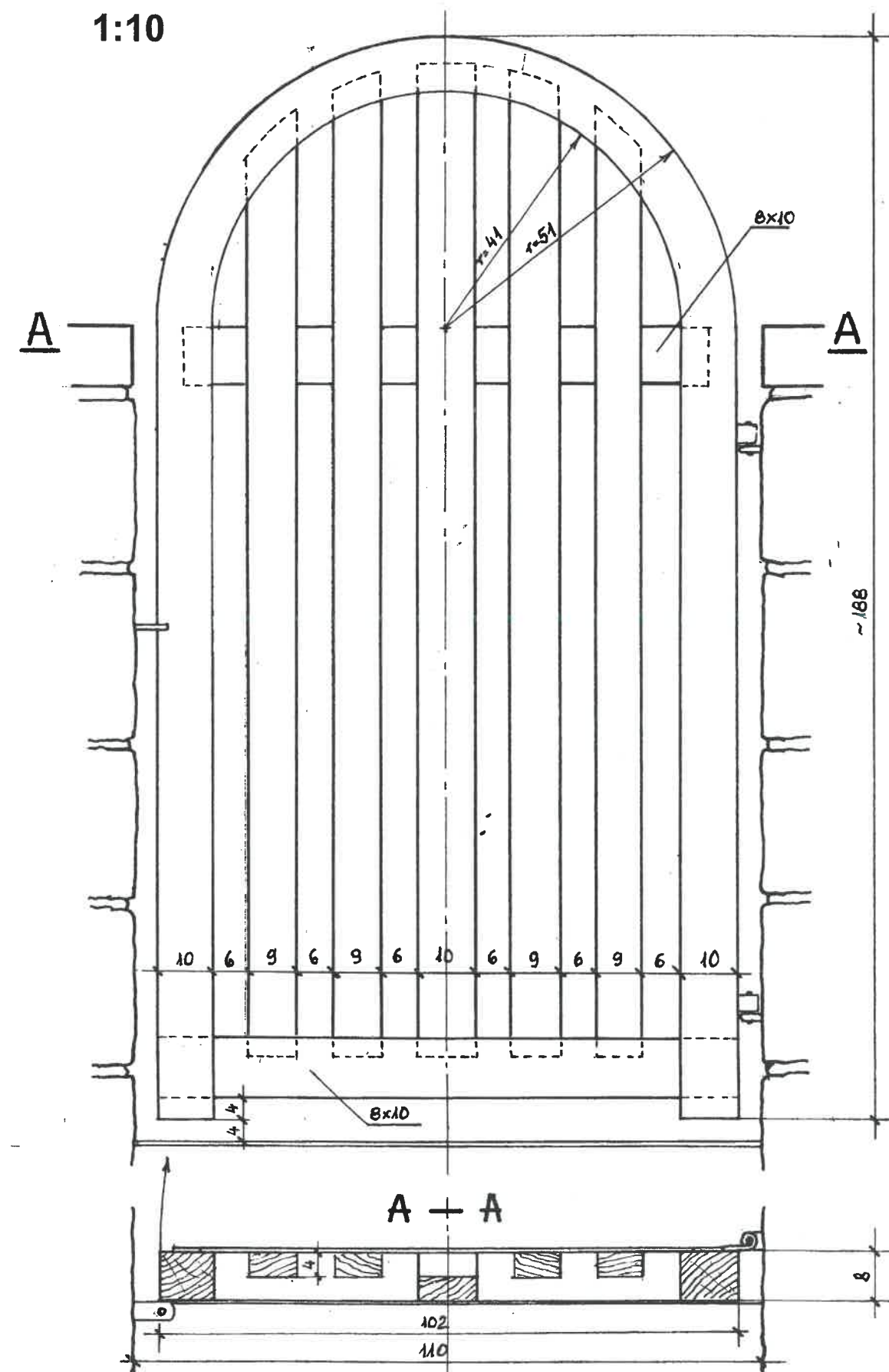

Cmentarz wojenny Nr 68 ROPICA RUSKA

FURTA DREWNIANA

1:10

REPROJEKT: Jerzy J.P. DROGOMIR, 2018

Cmentarz wojenny Nr 68 ROPICA RUSKA

Wzory tablic nagrobnych

Wzór 1, grób nr 1.

Wzór 2, sztuk 2 groby nr 2 i 11.

Wzór 3, grób nr 3.

Wzór 4, grób nr 4.

Wzór 5, grób nr 5.

Wzór 6, grób nr 6.

Cmentarz wojenny Nr 68 ROPICA RUSKA
Wzory tablic nagrobnych

Wzór 7, grób nr 7.

Wzór 8, grób nr 8.

Wzór 9, grób nr 9.

Wzór 10, grób nr 10.

Wzór 11, grób nr 12.

Wzór 12, grób nr 13.

Cmentarz wojenny Nr 68 ROPICA RUSKA

Wzory tablic nagrobnych

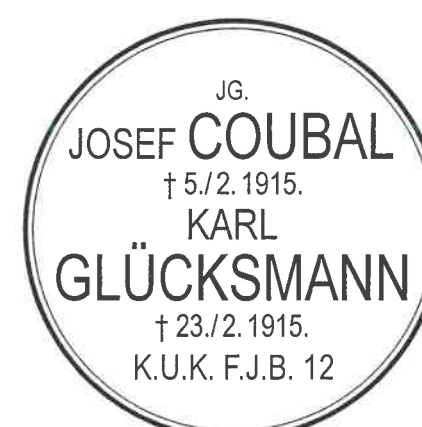
Wzór 13, grób nr 14.

Wzór 14, grób nr 15.

Wzór 15, grób nr 16.

Wzór 16, grób nr 17.

UWAGI: Tablice blaszane, lekko wypukłe, emaliowane. Tło jasne, szaro-błękitne, napisy czarne.
Wykonanie wzorowane na tablicach zachowanych na innych cmentarzach.

Kształt i wymiary tablic:

- okrągłe o średnicy 15 cm;
- owalna pionowa o wymiarach 19x26 cm.

Mocowanie tablic: w osiach (wzór 1 i wzór 4).

Wzory tablic nagrobnych w oparciu o materiały źródłowe, zachowane w Archiwum Narodowym w Krakowie, zespół akt WUOnGW, sygnatura: GW 41 i in.
oraz dane z badań terenowych, sporządzili:

Izabela Chlost

Jerzy Drogomir

Słupsk, styczeń 2018 r.

Cmentarz wojenny Nr 68 ROPICA RUSKA

DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA

Zdjęcia czarno-białe, archiwalne, z lat 1916 – 1918;

Archiwum Narodowe w Krakowie[®], zespół akt WUOnGW, sygn.: GW 61, poz. 82, GW 61, poz. 83.

Wydawnictwo: R. Broch, H. Hauptmann „Westgalizische Heldengräber”
Wien 1918, cz.-biała reprodukcja akwareli Reinholda Völkela (nr DSCF 3985).

Autor reprodukcji: Jerzy DROGOMIR[®]

Zdjęcia czarno-białe z listopada 1986 roku (nr kat JM68570986, JM68580986, JM68710986),

Autor: Jan MAJEWSKI[®]

Zdjęcia kolorowe:

– z września 2002 roku (nr P 9280051);

– października 2003 roku (nr: PA 200026, PA 200034, PA 200036);

– z maja 2005 roku (nr: P 5010073);

– z września 2009 roku (nr: P 1070278, P 1070288);

– z kwietnia 2012 roku (nr: DSCN 0216, DSCN 0233, DSCN 0235);

– z sierpnia 2014 roku (nr: DSCN 0173);

– z maja 2017 roku (nr: DSCN 5707, DSCN 5711, DSCN 5726, DSCN 5758),

– z czerwca 2017 roku (nr: DSCN 6408, DSCN 6413, DSCN 6417),

– z września 2017 roku (nr: DSCN 7878).

Autor: Krzysztof GARDUŁA[®]

– z maja 2017 roku (nr: DSCF 6015, DSCF 6016, DSCF 6043, DSCF 6044, DSCF 6046, DSCF 6054, DSCF 6055).

Autor: Jerzy DROGOMIR[®]

Opisy zdjęć, analizy i komentarze: Jerzy DROGOMIR[®]

Opisy zdjęć

1. DSCF 3984. Widok ogólny cmentarza. Akwarela Reinholda Völkela, oddaje realistycznie jego wygląd. Wyjątek stanowią wyłącznie krzyże typu **M**, także na widocznych grobach poległych z armii rosyjskiej. Należy zwrócić uwagę na pomnik główny z niszą bez tablicy inskrypcyjnej oraz na wielkość drewnianego krzyża, zgodną z projektem i pierwotną realizacją (porównaj zdjęcie następne).
2. GW 61, poz. 82. Wnętrze cmentarza najprawdopodobniej jesienią 1917 roku, o czym świadczą wieńce na grobach i pomniku. Podobnie jak na wyżej opisanej akwareli, widoczny jest brak tablicy inskrypcyjnej, a krzyż na pomniku ma wielkość zgodną z projektem. Odległość między dwoma nagrobkami na grobach nr 7 i 8 (porównaj plan, załącznik 1 do dokumentacji), wydaje się odpowiadać

wielkości mogił zbiorowych, na których stoją (aktualnie nagrobek po lewej, został przesunięty w prawo.

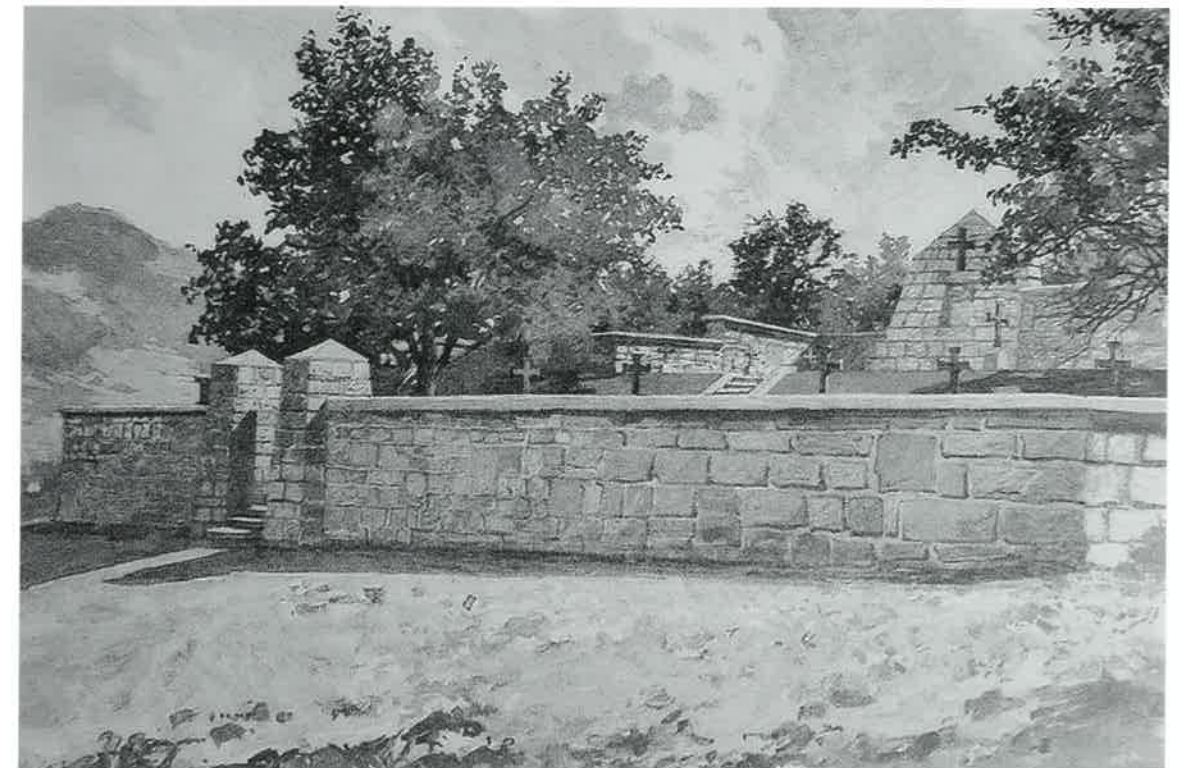
3. JM68570986. Fotografia z 1986 roku. Wejście na cmentarz flankowane dwoma wysuniętymi na zewnątrz kamiennymi słupami, z resztkami oryginalnej, drewnianej furty. Łuk furty bez lewej i dolnej części ramy oraz wypełnienia. Brak także lewej belki ościeża, osadzonego w murze (porównaj zdjęcie następne). Zachowany łuk furty był najprawdopodobniej od strony wewnętrznej stabilizowany kutym płaskownikiem. Z poziomu gruntu po stronie zewnętrznej na wyżej położoną płytę cmentarza prowadzą kamienne stopnie. Otwór furty flankują kamienne słupy zwężające się ku górze, przykryte czterospadowymi płytami. Ozdobę słupów stanowi pionowy rząd ciosów kamiennych z mocno wysadzonym licem, co w skośnym oświetleniu akcentowało wejście na cmentarz.
4. DSCN 0216. Lewy słup flankujący wejście, z fragmentem stopni i śladami po krawędziaku drewnianego ościeża furty. W murze widoczna regularna bruzda, w której mocowane było ościeże. Zachował się też osadzony w murze płaskownik z otworem, służący do zamykania cmentarza. Osadzenie ościeża i stopni wejściowych wskazuje, że skrzydło furty otwierało się w stronę wnętrza cmentarza. Należy zwrócić uwagę na pionowy rząd wystających przed płaszczyznę słupa wypukłych kamieni, tworzących guzy, akcentujące wejście w skośnym oświetleniu słonecznym.
5. DSCN 0173. Wnętrze cmentarza po okresowej wycince samosiejek drzew i krzewów. Zwraca uwagę dzika niska roślinność, porastająca zwartą gęstwiną całą powierzchnię oraz pomnik i częściowo mury ogrodzenia. Rosnące na zewnątrz drzewa koronami sięgają cmentarza. Rośliny powodują przyśpieszoną degradację kamiennych i betonowych elementów wyposażenia cmentarza, stwarzając permanentne zacienienie i kumulację wilgoci.
6. JM68580986. Zdjęcie z 1986 roku. Widok ogólny wnętrza cmentarza w kierunku południowym. Zarośla gęsto porastają cały cmentarz. W porze wegetacyjnej cmentarz praktycznie był niedostępny i niemal niewidoczny. Silne zakrzaczenie cmentarza utrudniało lub uniemożliwiało dostęp oraz powodowało destrukcję nagrobków, pomnika i murów ogrodzenia (porównaj zdjęcie następne).
7. JM68580986. Fotografia z 1986 roku ukazuje schody i pomnik główny w okresie, gdy cmentarz porastała dzika roślinność (porównaj zdjęcia: poprzednie i następne).
8. DSCN 6408. Sytuacja jak na zdjęciu poprzednim, lecz po usunięciu dzikiej roślinności. Na pierwszym planie chodnik prowadzący ku stopniom na górny taras. Chodnik utwardzony kamieniem (patrz: następne zdjęcie). Po obu stronach chodnika nagrobki z krzyżami typu **M** i **Ψ**. Należy zwrócić uwagę na cokoły nagrobków wykonane ze sztucznego kamienia, z ozdobnym wykończeniem kamieniarskim. W głębi schody na górny taras i ściana pomnikowa.
9. DSCN 6417. Chodnik łączący wejście ze ścianą pomnikową – zbliżenie. Należy zwrócić uwagę na okrawężnikowanie i utwardzenie chodnika oraz profil poprzeczny.
10. DSCN 6413. Kamienne schody z policzkami, łączące tarasy – dolny i górny. Widoczne przemieszczenia elementu policzka schodów, spowodowane wypłukaniem gruntu na pochyłości. Zwraca uwagę staranna, ozdobna obróbka kamieniarska stopni.

11. P 1070288. Ściana pomnikowa wbudowana w tylny odcinek muru ogrodzenia. W niszy na tablicę inskrypcyjną włożony (luzem) krzyż typu **M**, ze zniszczonego nagrobka z grobu 5 (aktualnie istniejący cokół nagrobka uzupełniono – zdjęcie 26). Krzyż zamontowany na ścianie jest znacznie wyższy od oryginalnego (zdjęcia 1 i 2). Ponadto ramię poprzeczne krzyża zamontowano niezgodnie z przyjętymi zasadami (od tyłu belki pionowej). Wysięgniki do mocowania krzyża są różne od projektowanych (nie wiadomo, kiedy dokonano zmiany). Powierzchnie pomnika porastają mchy i porosty, a szczeliny między ciosami kamiennymi i płaszczyzny poziome oraz górne powierzchnie – innymi roślinami, co przyspiesza procesy rozkładu kamienia (patrz też: zdjęcie następne).
12. DSCN 7878. Krzyż drewniany na ścianie pomnikowej. Zdjęcie ukazuje sposób mocowania krzyża (porównaj zdjęcie poprzednie wraz z opisem). Zbliżenie ściany pomnikowej ujawnia uszkodzenia powierzchni oraz skalę i skutki inwazji roślinności porastającej ścianę.
13. P 1070278. Odcinek przedniej części muru ogrodzenia. Na pierwszym planie narożnik północny, w głębi wejście między dwoma słupami. Przed murem wojskowy granicznik HV, wyznaczający zasięg parceli cmentarnej. Lokalizacja granicznika wskazuje, że określał on zasięg pasa między murem ogrodzenia, a krawędzią biegnącej kiedyś przy cmentarzu drogi, która za północnym narożnikiem skręcała ku górze (patrz: załącznik 1 do dokumentacji – plan archiwalny z konturem starej drogi). Na zdjęciu dobrze widoczna różnica między poziomem tarasu a poziomem gruntu na zewnątrz muru. Zdjęcie ilustruje też sytuację nagrobków na grobach dolnego tarasu.
14. PA 200034. Prawy, zachodni, narożnik dolnego tarasu, widok z zewnątrz cmentarza. O mur ogrodzenia oparty jest wykopany z gruntu wojskowy granicznik HV, który wyznaczał wierzchołek parceli cmentarnej.
15. DSCN 0233. Wojskowy granicznik HV działki cmentarnej na zewnątrz południowego naroża muru ogrodzenia. W perspektywie mur ogrodzeniowy górnego tarasu z wbudowaną ścianą pomnikową. Istniejąca na zewnątrz muru, wyłożona kamieniami rynna odprowadzająca na boki wody spływające ze stoku powyżej cmentarza – zupełnie niewidoczna pod warstwą naniesionej gleby (patrz: załącznik 3 do dokumentacji).
16. DSCN 0235. Wojskowy granicznik HV działki cmentarnej na zewnątrz lewego, dolnego (wschodniego) narożnika muru cmentarza. Należy zwrócić uwagę na poluzowane ciosy kamienne naroża muru przy powierzchni gruntu oraz miejscowe ubytki zaprawy i podmycia posadowienia muru.
17. DSCN 5758. Fragment dolnego odcinka muru, z otworami odpływowymi wód opadowych z powierzchni cmentarza. W trakcie renowacji cmentarza należy udrożnić wszystkie otwory i związany z nimi system odprowadzania wód na zewnątrz murów ogrodzenia. Na zdjęciu widoczny jest podmyty odcinek muru w okolicy otworu odpływowego.
18. DSCN 5711. Fragment muru ogrodzenia z najczęściej występującymi uszkodzeniami: wypadająca zaprawa lub jej ubytki, poluzowane ciosy kamienne, uszkodzenia na styku z powierzchnią gruntu, powodowane nadmierną wilgocą i działaniem skrajnych temperatur.
19. PA 200036. Widok ogólny cmentarza z zewnątrz, od strony zachodniej. Należy zwrócić uwagę na różnice poziomu gruntu na naturalnym stoku i poziom gruntu

na cmentarzu, wewnątrz murów. Mury ogrodzenia pełnią funkcję murów oporowych.

20. DSCN 5707. Wnętrze cmentarza, widok ogólny w kierunku południowym. Na pierwszym planie dwa rzędy nagrobków z krzyżami żeliwnymi typu **M**, po prawej stronie dolnego tarasu. Na drugim planie skarpa ze schodami prowadzącymi na górny taras, gdzie w głębi widoczna jest ściana pomnikowa, a na tle muru południowo-wschodniego nagrobki przy rzędzie zlokalizowanych tam grobów.
21. DSCF 6043. Nagrobek z krzyżem żeliwnym typu **M** na betonowym cokole wykonanym techniką tzw. sztucznego kamienia. Cokół aktualnie zaatakowany przez mchy i porosty, wymaga renowacji. Jest ponadto zbyt pograżony w gruncie, co powoduje dodatkowe zniszczenia. Należy zwrócić uwagę na staranne wykonanie obróbki kamieniarskiej, w sposób stosowany do wyrobów z kamienia naturalnego.
22. DSCF 6044. Cokół nagrobka z krzyżem typu **M**, zbliżenie przedniej płaszczyzny z otworami do mocowania powszechnie stosowanych okrągłych tablic nagrobnych Ø 15 cm. Otwory te wykonywano w trakcie produkcji cokołu. W przypadku potrzeby użycia większych tablic, zwykle o innych kształtach, zbędne otwory stawały się niewidoczne. Zbliżenie ujawnia znaczne uszkodzenia powierzchni cokołu.
23. DSCF 6046. Cokół nagrobka z krzyżem typu **M**, zbliżenie tylnej płaszczyzny z prostokątną niszą do osadzania drewnianego z wysztancowanym w blasze numerem grobu, na którym ustawiony był nagrobek. Był to numer nadawany w danym okręgu cmentarnym poszczególnym grobom. Umożliwiał identyfikację pochowanych w grobie żołnierzy. Należy zauważyć, że tylna strona cokołu była gładka, imitująca piaskowiec, pozbawiona ozdób kamieniarskich.
24. DSCF 6016. Rząd trzech nagrobków z krzyżami typu **M** na grobach 2, 4 i 6 na górnym tarasie. Nagrobki zbyt głęboko pograżone w warstwie gruntu i zieleni. Powierzchnie cokołów mocno zaatakowane przez mchy i porosty, podobnie jak widoczny w tle mur ogrodzenia (porównaj zdjęcie 26).
25. P 5010073. Nagrobek z krzyżem typu **M**, z cokołem niemal w całości pokrytym przez mchy i porosty. Układy korzeniowe przenikają głęboko w głąb cokołu, powodując wewnętrzną destrukcję betonu. Można je usunąć w całości jedynie za pomocą specjalistycznych preparatów, o czym w części opisowej dokumentacji.
26. DSCF 6015. Rząd trzech nagrobków na grobach 1, 3 i 5 na górnym tarasie, na lewo od ściany pomnikowej. Cokół nagrobka z krzyżem typu **M** – nowy, wykonany w miejsce zniszczonego, pozbawiony obróbki kamieniarskiej, kontrastuje w zestawieniu z oryginalnymi. Na dalszym planie dwa nagrobki z krzyżami typu **Ψ**, z dobrze zachowanymi cokołami. W tle mur ogrodzenia mocno zaatakowany przez mchy i porosty (porównaj zdjęcie 24).
27. DSCF 6054. Nagrobek z krzyżem typu **Ψ**, z dobrze zachowanym cokołem, właściwie posadowionym w stosunku do płaszczyzny gruntu. W cokole otwory na kołki do mocowania typowej okrągłej tablicy nagrobnej Ø 15 cm. Otwory te wykonywano w trakcie produkcji cokołu. W przypadku użycia większych tablic, zwykle o innych kształtach, zbędne otwory stawały się niewidoczne. Na cokole widoczne powierzchnie zaatakowane przez porosty (kolor pomarańczowy) oraz mchy. Dobry stan cokołu ma związek z małym zawilgoceniem i zacienieniem.

28. DSCF 6055. Tylne strony nagrobka z krzyżem typu Ψ . Prostokątna nisza służyła do osadzania drewnianego wysztancowanego w blasze numeru grobu, na którym ustawiony był nagrobek. W przypadku użytych na cmentarzu cokołów pod krzyżem typu Ψ , obróbce kamieniarskiej poddawano także ich tylne strony. Z założenia dotyczyło to nagrobków, które były na cmentarzu widoczne z wszystkich stron (porównaj zdjęcie 23 wraz z opisem).
29. DSCN 5726. Nagrobek z krzyżem typu Ψ , zamontowanym na cokole ustawionym tylną stroną do przodu, najprawdopodobniej pomyłka powstała przy ponownym osadzaniu krzyża.
30. GW 61/83. Łukowy betonowy mostek nad potokiem Małastówka, stanowi zewnętrzny obiekt cmentarza wojennego Nr 68, zbudowany by umożliwić dojście na cmentarz z drogi Gorlice – Małastów. Za mostkiem widoczna dróżka prowadząca do cmentarza. Zdjęcie wykonano najprawdopodobniej latem 1917 lub 1918 roku (reprodukcja).
31. P 9280051. Zdjęcie mostku z września 2002 roku. Stan mostku spowodowany jest celowym zniszczeniem, rozpoczętym od wycięcia żelaznych elementów balustrady, a następnie wyłamywaniem zbrojonych słupków. Ogólny stan techniczny wykazuje znaczną odporność na naturalny proces starzenia się materiałów. Zwraca uwagę stan koryta z naniesionymi przez powódzie elementami pochodzącymi ze zniszczonych urządzeń w górnych partiach potoku.
32. PA 200026. Mostek na drodze do cmentarza (porównaj zdjęcia poprzednie). Na pierwszym planie jeden ze słupków balustrady. Należy zwrócić uwagę na kształt słupka i staranne wykończenie kamieniarskie (prążkowania krawędzi, groszkowanie płaszczyzn).

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

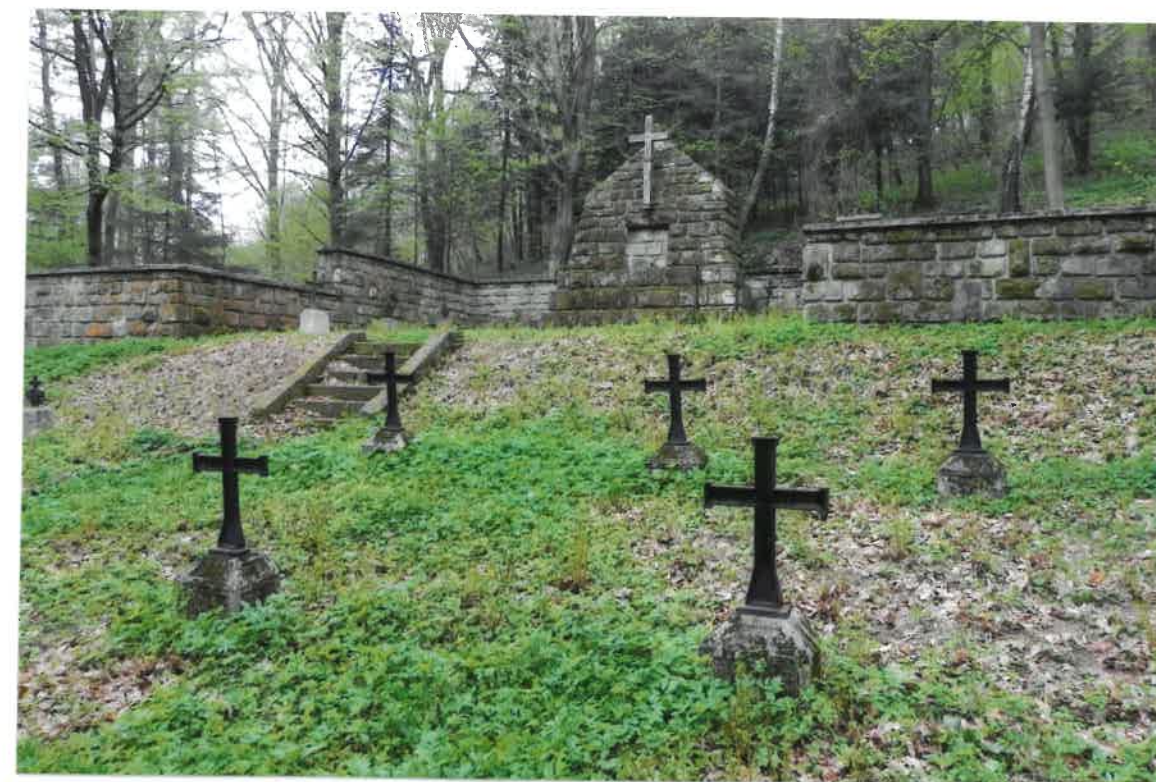
17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

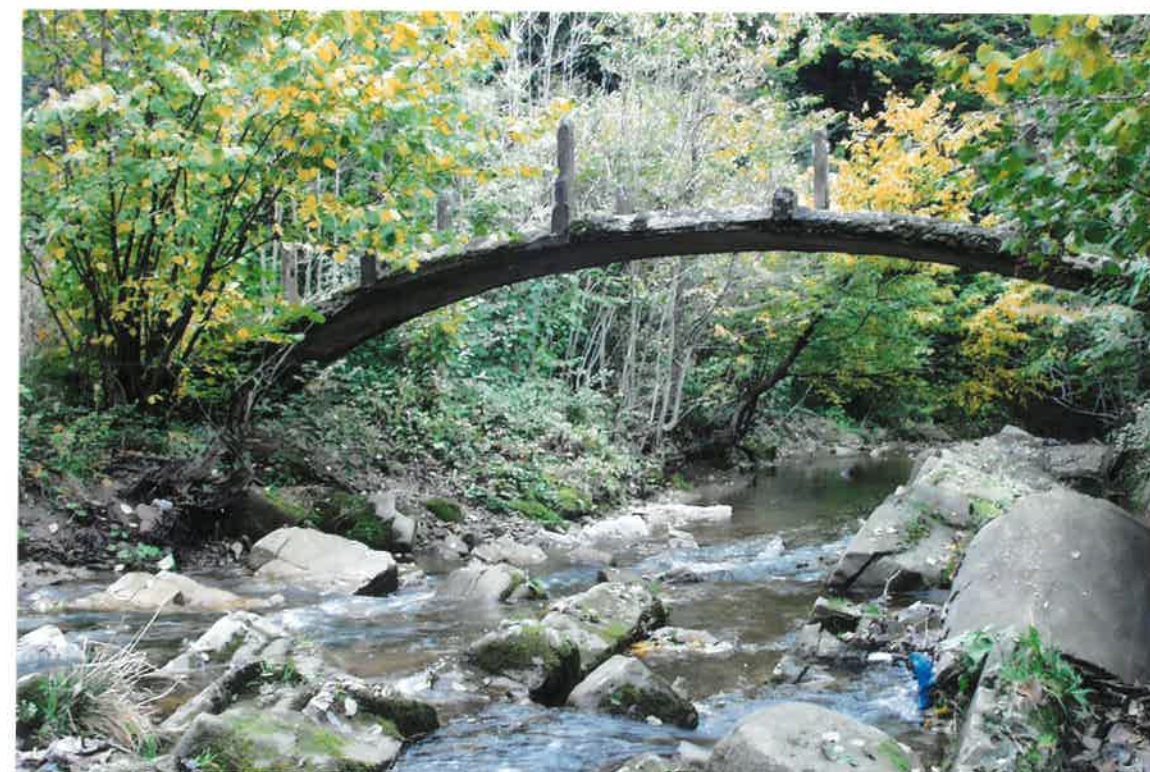
28

29

30

31

